

GLEJ, NETOPIR!

Letnik: 3 Številka: 1 December 2006 ISSN 1581-9701

Projekt delno financira Evropska Unija. Program INTEREG IIIA Slovenija-Avstrija 2000-2006.

DOBRODOŠLI MED PONOČNJAKI

Spoštovane bralke in spoštovani bralci!

V vaših rokah je nova številka časopisa »Glej, netopir!«, v kateri vas seznanjamo z našim delom v preteklem letu. Če seveda odmiselite, da na vsaki strani omenjamo netopirje, je branje te številke zelo raznoliko in zanimivo. Seznanjamo vas namreč s številnimi aktivnostmi članov društva in predstavljamo eno izmed največjih vrst netopirjev v Sloveniji.

Vabimo vas tudi, da z nami ustvarite naslednjo številko časopisa. Vaše prispevke, tudi pohvale in graje v zvezi s pričujočo številko, nam pošljite na elektronski naslov: alenka_petrinjak@yahoo.com.

Sedaj pa oslinite prste in obrnite prvo stran!

Alenka Petrinjak

Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev
Večna pot 111, SI-1000, Ljubljana, Slovenija
www.sdpvn-drustvo.si, e-pošta: netopirji@sdpvn-drustvo.si

Urednica: Alenka Petrinjak
Tehnični urednik: Monika Podgorelec
Risba na naslovnici: Irena Kranjec

Tisk in postavitve financiral: Center za kartografijo favne in flore v okviru projekta Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe-Jadran.
Projekt delno financira Evropska Unija.
Program INTEREG IIIA Slovenija-Avstrija 2000-2006.

Tisk: Trajanus d.o.o.
Naklada: 200 izvodov
ISSN 1581-9701

KAZALO

Navadni netopir (<i>Myotis myotis</i>).....	2
Navadni netopirji v INTERREG območju.....	5
Delovanje društva v letu 2006.....	8
Aktivnosti projekta Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe-Jadran med novembrom 2005 in decembrom 2006.....	13
Evropska noč netopirjev: 3.9. - 16.9.2006.....	17
Bi kdo rad za trenutek postal netopir?.....	19
Učenje počasne vožnje ali kako je potekala skupna akcija spremljanja netopirjev na Ljubljanskem barju.....	21
Od cerkve do cerkve, od jame do jame, na preži za netopirji.....	24
Vtisi iz »Škole istraživanja slepih miševa, Šareno platno 2006«.....	26
Zasedanje pogodbenic Sporazuma o varstvu evropskih populacija netopirjev (EUROBATS) – Ljubljana 2006.....	28
Jože Žumer (1953-2006): neumorni raziskovalni in naravovarstveni zanesenjak.....	30
Vetna elektrarna Trtar Krtolin (Hrvaška) ubila Savijevega netopirja.....	34
"A si ti tud not padu?".....	35

Vrsta z naslovnice

NAVADNI NETOPIR (*MYOTIS MYOTIS*)

Jana Mlakar

Navadni netopirji so največji netopirji v Sloveniji, saj meri njihov razpon prhuti med 35 in 45 cm. Prepoznamo jih po kratkem in širokem nosu, po dolgih in širokih uhljih, ki imajo na notranji strani 7-8 prečnih gub. Poklopec je na bazi širok in komaj doseže polovico dolžine uhlja. Vrh poklopca ima običajno temno piko. Dlaka je gosta in kratka, na bazi rjavo obarvana. Na hrbtne strani je svetlosiva do rjava, na trebušni pa belosiva. Nos, uhlja in prhuti so sivorjave. Mladiči so temnejši in bolj sivi. Prhuti so široke. Nadlaktna opna (endopatagij) se začne na bazi prstov nog. Ostroga se širi preko polovice roba repne opne.

Navadni netopir. (foto: Primož Presetnik)

Zamenjamo ga lahko z ostrouhim netopirjem (*Myotis blythii/oxynathus*), čigar ušesa so krajša od 26 mm in opazno bolj ravna. Uhelj je bolj zašiljen in poklopec ožji. Tudi nos je ožji in navidez daljši. Ločimo ju lahko tudi po številu prečnih gub na uhljih, saj naj bi jih imel ostrouhi netopir manj (5-6), in po piki na tragusu, katere ostrouhi netopir nima.

Navadni netopir živi v Evropi od Iberskega polotoka do Ukrajine, v Turčiji in na Bližnjem vzhodu. Najseverneje je bil najden na Švedskem in v Latviji. V

Veliki Britaniji je izumrl. Ogrožen je na severozahodu Evrope (Francija, Belgija, Nizozemska). V Srednji Evropi so se populacije v zadnjih 40 letih zmanjšale za 80 %.

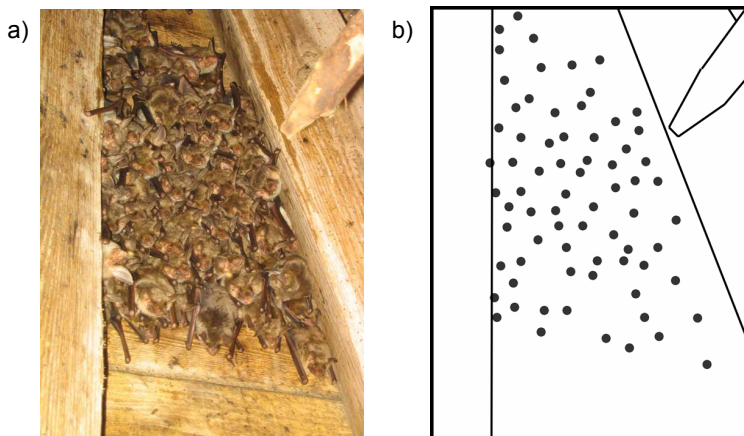
Rad ima toplejša okolja. Severneje se zadržuje v stavbah, južneje pa v jamah. Porodniške kolonije naredi v toplih podstrežjih in cerkvenih zvonikih, kjer segajo temperature do 45°C. Redkeje najdemo posamezne osebke v drevesnih duplih. Prezimuje v jamah, rudnikih in kletah pri temperaturi med 7 in 12°C. Skrit je v špranjah in razpokah ter drugih bolj zaščitenih predelih. Pogosto so združeni v kolonije, ki so redko večje od 100 osebkov. Hibernirajo od septembra/oktobra do marca/aprila. Posamezna hibernacijska faza traja do 6 tednov.

Parjenje poteka avgusta v prezimovališčih. En samec lahko oplodi več samic (do 5). Porodniške kolonije so prisotne do 1000 m nadmorske višine od marca naprej. Med tem časom samci živijo posamično, le redki pa so prisotni v porodniški koloniji. Mladiči se skotijo junija v jutranjih urah, še isti dan pa jih samice pustijo v koloniji same z nekaj varuškami (samicami, ki ostanejo tisti večer v zatočišču). Samice nosijo mladiče na trebuščku v letu le ob vznemirjenju ali ob potrebi po zamenjavi zatočišča. Po 20-24 dneh so mladiči sposobni letenja, po 40 dneh pa so popolnoma samostojni. Povprečno doseže 4-5 let, največja dosežena zabeležena starost pa je bila 22 let.

Iz zatočišča pride navadni netopir, ko je že temno. Lovi v parkih, nad polji, travniki oddaljenih 2-6 km od zatočišč. Njihov let je počasen, na 5-10 m višine, občasno tudi bližje tlam. Pogosto pristane na tleh in s podlage pobira plen. Pleni predvsem hrošče (npr. krešiče), kobilice, črčike, veščice in pajke, ki jih najde po presketajočih zvokih njihovega premikanja.

V porodniških kolonijah se oglašja z vreščanjem. Z ehokokacijimi klici se oglašja v frekvenčnem območju med 62-28 kHz. Ritem klicev je počasen. Najbolje se ehokokajsko oglašanje sliši pri 35 kHz.

V Sloveniji je navadni netopir splošno razširjena vrsta. Skozi Slovenijo poteka severna meja pojavljanja porodniških kolonij v jamah. V južnem delu države sta dve porodniški skupini z okrog 500 osebkoma v Rivčji jami in z 250 osebkoma v Spodnji Klevevški jami. Do leta 2005 so na devetih cerkvenih podstrežjih našli porodniške skupine z več kot 100 osebkoma. Izmed teh sta bili največji koloniji v cerkvi Sv. Martina v Kobiljem in v cerkvi Sv. Marjete v Planini. Večjih skupin navadnih netopirjev na prezimovališčih še nismo opazili.

Pri težavnem ocenjevanju števila navadnih netopirjev v velikih porodniških kolonijah si lahko pomagamo s sistematičnim fotografiranjem na terenu (a) (foto: P. Presetnik) in uporabo grafičnega računalniškega programa (b) – shematski prikaz fotografije. Vsakega netopirja označimo s piko. Skupno število pik pomeni približno število netopirjev v koloniji.

Med slovenskimi netopirji navadni netopir z najdbo na 2200 m nadmorske višine zaseda drugo mesto po višinskem rekordu.

Populacijo navadnih netopirjev v Sloveniji so ponekod prizadele prenove in posegi v cerkvena podstrešja. Za varovanje habitatov te vrste je bilo v Sloveniji razglašanih 12 pSCI – Natura 2000 območij (Ur. l. RS 49/04, popr. 110/04). Gotovo bi si tudi velika kotišča navadnega netopirja najdena po poletju 2003 zaslužila uvrstitev v ta sistem varovanja narave.

Viri:

Presetnik, P., 2006. Iz kosti zgodba. Glas podzemlja, Društvo za raziskovanje jam Ljubljana: 75-76

Presetnik, P. & B. Kryštufek, 2004. Netopirji. Proteus, Ljubljana 66(9-10): 442-447

Schober, W., Grimmberger, E., 1993. Bats of Britain and Europe, London

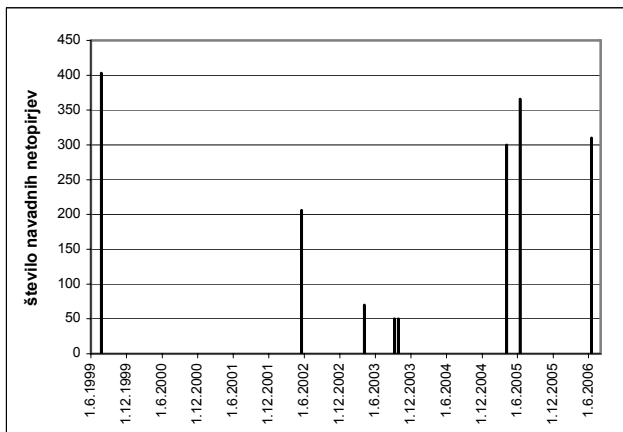
Zagmajster, M., (v pripravi): Navadni netopir – *Myotis myotis* (Borkhausen, 1797). Presetnik, P., Koselj, K., Zagmajster, M., Zupančič, N., Jazbec, K., Žibrat, U., Petrinjak, A., Hudoklin, A. (v pripravi): Atlas netopirjev (Chiroptera) Slovenije. Atlas faunae et florae Sloveniae 2, Center za kartografijo favne in flore.

INTERREG III A Slovenija-Avstrija

NAVADNI NETOPIRJI V INTERREG OBMOČJU

Primož Presetnik

Prva porodniška gruča navadnih netopirjev v Sloveniji je bila zabeležena šele poleti leta 1999 med Raziskovalnim taborom študentov biologije – Šalovci 99 (Koselj 2001). Takrat sta Nataša Zupančič (takrat še Aupič) in Maja Zagmajster v cerkvi Sv. Martin v Kobilju nadvse srečni odkrili ogromno kolonije te vrste, ki jo od takrat tudi redno nadzorujemo (sl. 1).

Slika 1. Število navadnih netopirjev na kotišču v cerkvi Sv. Martin v Kobilju med pregledi od leta 1999 – 2006.

Tudi v naslednjih letih so bila najdišča novo odkritih kotišč navadnega netopirja v okolici mest taborov (Videm pri Ptuju 02, Žirovnica 03; Presetnik 2002, 2004). V letu 2003 pa je Uroš Žibrat med raziskovanjem v okviru priprave strokovnih izhodišč za Natura 2000 območja (Kryštufek et al. 2003) našel še nenavadno mešano porodniško gručo navadnih in dolgokrilih netopirjev na zvoniku cerkve Sv. Devica Marija v Puščavi pod Pohorjem (sl. 2).

Med izvajanjem projekta *Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe–Jadran*, pa smo na projektnem območju dodatno našli kar 7 dodatnih kotišč. Samice z mladiči smo prvič opazili tudi v špranji med tramovi, sicer dokaj pogosto pregledanega gradu Borl.

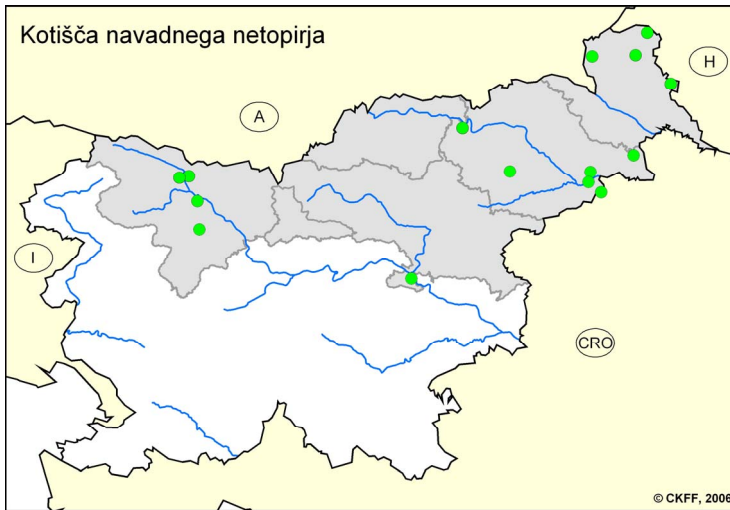
Skupno je na projektnem območju sedaj znanih 15 kotišč navadnih netopirjev (sl. 3), ki so vsa na podstrešjih cerkva oz. gradov. Že pred leti pa je prenova podstrešja v napačnem času pregnala porodniško kolonijo iz cerkve Sv. Janez Krstnik v Podsredi (Koselj & Aupič 2001). Porodniške gruče so lahko velike od le nekaj do več sto osebkov. Med projektom smo opazili časovni zamik v kotenju mladičev. Medtem ko gorenjske navadne netopirke večinoma skotijo enkrat v prvi polovici junija, pa prekmurske in štajerske približno že teden do deset dni pred tem.

Slika 2. Mešana porodniška gruča navadnih in dolgokrilih netopirjev na zvoniku cerkve v Puščavi. (foto: Primož Presetnik)

Med prezimovanjem smo v jamah severne Sloveniji našli le posamezne osebkke navadnih netopirjev (večinoma manj kot 10 osebkov). Ti so praviloma prezimovali posamič in le izjemoma, npr. pozimi 2005 na Gradu na Goričkem, tvorili tesne gruče.

Na podlagi števil netopirjev v zaporednih letih domnevamo, da kotišči v cerkvah Sv. Janez Krstnik v Zasipu in Sv. Marija v Breznici na Gorenjskem uporablja ista porodniška kolonija. Da bi poizkusili potrditi to domnevo smo letos sredi julija 2006 v Breznici obročkali 20 osebkov, med katerimi je bila večina (12) doječih netopirk, 2 nuliparni samički in 7 skoraj odraslih mladičev (4 samčki in 3 samičke). Ali se bodo kdaj res pojavili tudi v Zasipu ali v katerem še sedaj neznanem kotišču, pa bo pokazal čas.

Slika 3. Mesta kotišč navadnih netopirjev na projektne območju INTERREG III A.

Viri:

- Koselj, K. & N. Aupič, 2001. Prispevek k poznavanju favne netopirjev (Mammalia: Chiroptera) vzhodne Slovenije. *Natura Sloveniae*, Ljubljana 3(2): 41-62.
- Koselj, K., 2002. Poročilo o delovanju skupine za netopirje. V: A. Gergeli (ured.), *Raziskovalni tabor študentov biologije Cerkno 2000*, str. 11-13, Zveza za tehniško kulturo Slovenije, Ljubljana.
- Kryštufek, B., Presetnik P. & Šalamun A., 2003. Strokovne osnove za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Netopirji (Chiroptera) (končno poročilo). Naročnik: Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, ARSO, Ljubljana. Ljubljana, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana, 322 pp.
- Presetnik, P., 2002. Poročilo o delu skupine za netopirje. V: Planinc, G. & P. Presetnik (ured.), *Raziskovalni tabor študentov biologije Videm pri Ptuj* 2002, str. 61-64, Društvo študentov biologije. Ljubljana.
- Presetnik, P., 2004. Poročilo o delovanju skupine za netopirje. In: Planinc, G. (Ed.): *Raziskovalni tabor študentov biologije Žirovnica 2003*. Društvo študentov biologije, Ljubljana, 67-70.

Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev

DELOVANJE DRUŠTVA V LETU 2006

Katerina Jazbec

Tudi v letu 2006 smo delovali v okviru treh vsebinskih sklopov – zbirali smo podatke o razširjenosti in ekologiji netopirjev v Sloveniji, si prizadevali, da bi se zakonsko določeno varstvo netopirjev izvajalo tudi v praksi in preko najrazličnejših dogodkov predstavljali te nenavadne, a zelo ogrožene nočne živali najširši javnosti.

Osnovno delovanje društva

Društveno spletno stran (www.sdpvn.drustvo.si) smo nadgradili z novimi informacijami o netopirjih in društvenih aktivnostih. Predstavitev na internetu je za društvo izrednega pomena, saj tako lahko širšo javnost obveščamo o dejavnostih društva, ekskurzijah, potekajočih projektih, splošnih podatkih o netopirjih, njihovi ogroženosti in varstvu, hkrati pa dajemo možnost tudi našim članom, da delijo svoje fotografije in izkušnje iz delavnic in terenov. Stran smo letos pričeli prevajati tudi v angleški jezik.

Zbiranje podatkov o netopirjih

Člani smo tudi letos nadaljevali s terenskim zbiranjem podatkov o razširjenosti vrst netopirjev v Sloveniji. Pregledovali smo potencialna prebivališča netopirjev in prehranjevalne habitate. Veliko društvenih članov je sodelovalo pri projektu Centra za kartografijo favne in flore »Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst netopirjev«. Nekateri člani netopirje preučujejo v okviru svojih diplomskih nalog na Oddelku za biologijo, Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

V avgustu 2006 smo društveniki organizirali prvi skupinski popis aktivnosti netopirjev na Ljubljanskem barju. Odzvalo se je šest udeležencev, ki so popisovali netopirje s pomočjo heterodinih detektorjev na območju med Brezovico, Podpečjo, Iško Loko in Ljubljano. Več o tem si lahko preberete na strani 21.

Predavanja, delavnice in razstave

V društvu smo se tudi v letu 2006 trudili za to, da bi čim širši krog ljudi seznanili z netopirji, njihovo problematiko in ogroženostjo. Vodili smo izobraževalna in poljudna predavanja, organizirali razstave in delavnice. Če je le bilo možno smo vključili še večerne sprehode, pri katerih smo poslušali

netopirje z ultrazvočnimi detektorji. Na ta način smo poslušalce še bolj približali netopirjem, saj so jih lahko opazovali in se o njih učili neposredno v naravi.

Organizirali smo 3 delavnice, 5 razstav in 8 predavanj, vse z večernim sprehodom.

Evropska noč netopirjev 2006

Letos smo že osmo leto zapored organizirali Evropsko noč netopirjev, katere dogodki so se odvijali med 3. in 16. septembrom. V sodelovanju z različnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami smo priredili predavanja, delavnice in razstave z večernim poslušanjem po vsej Sloveniji. Več o tem si lahko preberete na strani 17.

Skrb za onemogle netopirje

Na društvo so se obrnili številni posamezniki, ki so naleteli na onemogle netopirje ali pa so rabili nasvete, kako ravnati z njimi. V letu 2006 smo prejeli 27 klicev in elektronskih obvestil o prisotnosti netopirjev v hišah ali o onemoglih netopirjih. V začasni oskrbi smo imeli devet netopirjev, za dva pa so najditelji želeli poskrbeti sami, pri čemer so upoštevali nasvete s strani društva.

Predstavitve društva na Študentski areni 2006

SDPVN se je letos na povabilo Ministrstva za okolje in prostor prvič predstavil na največji izobraževalno-sejemski prireditvi za mlade v Sloveniji. Na Študentski areni smo skušali na čim bolj zanimiv način predstaviti kdo smo, kaj počnemo in kje nas ljudje lahko najdejo. Delili smo promocijska ravnilca, slastne piškote in fotografirali vse, ki so za trenutek želeli postati "uhati" netopir. Hvaležni smo tudi podjetju G-plast d.o.o., ki nam je ravnilca izdelalo s popustom. Več o Študentski areni si preberite na strani 19.

Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe-Jadran INTERREG IIIA SLO-AT

Društvo je v letu 2006 nadaljevalo s dosedanjim sodelovanjem z avstrijskimi in italijanskimi partnerji v okviru programa INTERREG IIIA, katerega vodilni partner je Center za kartografijo favne in flore. V okviru programa smo se člani društva udeležili dvodnevne delovne srečanja partnerjev projekta, ki je potekal od 15. do 16. julija na Pokljuki, vodili delavnico v Volčjem potoku in Trziču, predavanje z otvoritvijo fotografske razstave in večernim sprehodom v Mariboru, večerni sprehod s poslušanjem netopirjev na barju Šobec pri Bledu in se udeležili akcije „Očistimo podstrešja“, s katero smo očistili gvano s podstrešja cerkev v Zasipu pri Bledu in Nemškem Rovtu nad Bohinjsko Bistrico.

Sodelovanje s Centrom za kartografijo favne in flore pri projektu Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst netopirjev

Člani SDPVN sodelujejo tudi s Centrom za kartografijo favne in flore pri projektu Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst netopirjev, v okviru katerega pregledujejo potencialna zatočišča netopirjev in prehranjevalne habitate.

Nadaljevanje sodelovanja pri izvajanju varstva netopirjev v Sloveniji

Društvo je na povabilo MOP pripravilo pripombe na Osnutek Uredbe o svetlobnem onesnaževanju. Predsednica društva je skupaj z drugimi pobudniki za omejitve svetlobnega onesnaževanja v Sloveniji (predstavniki astronomov, Pobuda za temno nebo) osebno predstavila problem svetlobnega onesnaževanja ministru za okolje dr. Janezu Podobniku, mag. Radovanu Tavzesu (z MOP) in predstavnikom ARSO. Predstavitev negativnega vpliva svetlobnega onesnaževanja na živalstvo, s poudarkom na netopirjih, je pripravila z dr. Tomijem Trilarjem.

Udeležba na Biogeografskem seminarju

Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo oddala tudi seznam potencialnih območij Natura 2000 (pSCI), v okviru izpolnjevanja zahtev Habitatne direktive EU. V procesu sprejemanja dokončnih območij omrežja Natura 2000 so predvideni tudi Biogeografski seminarji, ki ločeno obravnavajo posamezno biogeografsko regijo. Seminarje organizira Evropska komisija, na njem pa so poleg vlade, EC in neodvisnih strokovnjakov prisotni tudi predstavniki nevladnih organizacij iz posamezne države. Obravnava se zadostnost zastopanosti vrst in habitatov s Priloge 2 *Habitatne direktive* v predlaganih pSCIjih. V letu 2006 je od 26. do 28. aprila potekal Celinski biogeografski seminar na Češkem. Stališča nevladnih organizacij sta predstavljali predsednica SDPVN Maja Zagmajster in Barbara Skaberne iz Umanotere. Poprej sta se za strokovna mnenja in stališča obe obrnili na druge NVO in strokovnjake.

Sestanek držav podpisnic Sporazuma o varstvu netopirjev (EUROBATS), Ljubljana

Od 4. do 6. septembra je v Ljubljani potekal sestanek držav podpisnic sporazuma Eurobats, ki so se ga udeležile delegacije iz več kot 30 držav (več o tem v prispevku na strani 28). S strani SDPVN se je sestanka udeležila predsednica Maja Zagmajster, ki je imela na sestanku vlogo opazovalca. Na sestanku so se sprejemala besedila resolucij, ki so pomembna za varstvo netopirjev v prihodnje tudi pri nas, kot tudi nov finančni načrt za naslednje finančno obdobje.

Organizacija EUROBATS je v tem času izdala pregledno knjižico evropskih netopirskih organizacij, za katero smo člani SDPVN napisali tudi prispevek o delovanju društva v Sloveniji.

V dogovoru z organizatorji srečanja (MOP) smo člani društva za udeležence sestanka v Ljubljani 5. septembra izpeljali večerni sprehod s poslušanjem in opazovanjem netopirjev na bregu reke Ljubljanice. Pri vodenju večernega sprehoda je sodelovalo kar sedem članov SDPVN, kar je ključno prispevalo k njegovi nadvse uspešni izvedbi.

Nadaljevanje sodelovanja pri raziskovalnih taborih

SDPVN od vsega začetka sodeluje z Društvom študentov biologije pri izvedbi dveh vsakoletno organiziranih raziskovalno izobraževalnih taborih. Član SDPVN je bil mentor na poletnem taboru »Raziskovalni tabor študentov biologije (RTŠB)«, ki je letos potekal od 18. do 28. julija v Cerknici. Udeleženci skupine za netopirje so v času tabora zbirali podatke o netopirjih in se učili o metodah preučevanja na terenu, posebnosti ekologije in ogroženosti netopirjev (več o tem v prispevku na strani 24).

Predavanja, delavnice in razstave v letu 2006

- 18.03.2006: Zagmajster M., Uvodno predavanje o netopirjih in zanimivostih v zvezi z njihovim življenjem in izdelovanje netopirnic v okviru Eko dneva na OŠ Škofije. Rezultat delavnice so bile tri netopirnice, ki so jih v okolici šole izobesili v okviru biološkega krožka.
- 14.04.-5.05.2006: razstava fotografij v Šolskem centru za pošto, ekonomijo in telekomunikacije v Ljubljani.
- 12.05.2006: Petrinjak A., Predavanje »Netopirji - nočni nebesni popotniki«, otvoritev razstave in večerni sprehod z ultrazvočnimi detektorji, časopisna hiša Večer, Maribor (sodelovali so še društveniki Silvia Žele, Jana Mlakar, Grega Krže), v okviru projekta Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe-Jadran INTERREG IIIA SLO-AT.
- 12.05.-14.07.2006: razstava fotografij v časopisni hiši Večer, Maribor.
- 11.06.2006: Petrinjak A., »Srečanje z netopirji«, predavanje v parku Škocjanske jame v okviru delavnice Kaverljag. Sodelovala sta tudi člana Jana Mlakar in Grega Krže.
- 24.06.2006: Jazbec K., Cipot M., Večerni sprehod med dvoživkami in netopirji v Arboretumu Volčji Potok, v okviru partnerstva pri projektu Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe-Jadran INTERREG IIIA SLO-AT
- Mlakar J., Krže G., Kranjec I., delavnica in poslušanje netopirjev za osnovnošolce OŠ Ajdovščina v okviru šole v naravi na Debelem rtiču.
- 03.09.-30.09.2006: Škocjan, Jurjev skedenj: v okviru ENN odprte razstave stripov z natečaja »Na belino papirja ujemi netopirja«, ki ga je društvo izpeljalo v letu 2004.
- 05.09.2006: Večerni sprehod s poslušanjem in opazovanjem netopirjev za udeležence sestanka EUROBATS v Ljubljani. Pri vodenju večernega sprehoda je sodelovalo sedem članov SDPVN.
- 06.09.2006: Petrinjak A., predavanje »Netopirji – skrivnostni ponočnjaki« in večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji v okviru ENN, sejna soba Občine Tolmin.

- 07.09.2006: Petrinjak A., predavanje »Netopir ni ne t'č ne m'š« in večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji v okviru ENN, v prostorih OŠ Tržič v okviru projekta Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe-Jadran INTERREG IIIA SLO-AT.
- 08.09.2006: Mlakar J., odprtje razstave fotografij, predavanje »Netopir ni ne tič ne miš«. in večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji v okviru ENN, Cerknica, Knjižnica J. Udoviča.
- 08.09.2006: Petrinjak A., odprtje razstave fotografij netopirjev »Pou teč – pou meš« in večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji v okviru ENN, Cerkljanski muzej.
- 08.09.2006: Zagmajster M., predavanje in večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji v okviru ENN, Pliskovica, balinišče v Pliskovici.
- 10.09.2006: Kranjec I., otroška delavnica in večerno poslušanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji v okviru ENN, Ljubljana, Živalski vrt.
- 16.09.2006: Zagmajster M., Kranjec I, predavanje in večerno opazovanje netopirjev z ultrazvočnimi detektorji v okviru ENN, Brezovska gora pri Nemški vasi, Krško.
- 21.09.2006: Anne Jifke Haarsma, nizozemska netopirska raziskovalka, Predavanje z naslovom »Pond bats and research methodology«, Biološko središče.
- 06.12.2006: dr. Tomi Trilar, predavanje Zunanji zajedalci ptic in sesalcev, Biološko središče

Objave v medijih

- 11.05.2006: Časopis Večer, napoved dogodka v Mariboru.
- 13.05.2006: Večer online, Na »lovu« za netopirji v mariborskem parku.
- 18.05.2006: Časopis Večer, Andreja Kutin: »Netičnemiš« v Mestnem parku.
- Maj 2006: Radio Kranj, sobotna otroška oddaja, pogovor o netopirjih
- Junij 2006: Tržičan 10(6), Asja Štucin: O netopirjih v tržiški občini.
- 29.08.2006: Revija Jana, XXXIV/35, Tina Nika Snoj: Ne tič ne miš.
- 01.09.2006: Žurnal (najava ENN v Arboretumu Volčji potok).
- 04.09.2006: City Magazine št. 11, Ali res pijejo kri? (najava ENN v Arboretumu Volčji potok).
- 05.09.2006: Gorenjski Glas, O netopirjih (najava ENN).
- 06.09.2006: Priloga Delo in dom, September v Arboretumu Volčji potok (najava ENN).
- 06.09.2006: Finance, Pri nas 29 vrst netopirjev (o netopirjih in najava ENN).
- 07.09.2006: Dnevnik, objava predavanja o netopirjih (najava ENN).
- 08.09.2006: Primorske novice št. 208, najava odprtja razstave v Cerkenem
- 09.09.2006: Dnevnik, Sebastijan Kopusar: »Ne tič ne miš« počasi izginja iz naših oči.
- September 2006: Pil 59 (sep 2006), Primož Presetnik: Eno leto v življenju netopirjev (o netopirjih in najava ENN).
- September 2006: Proteus 69/1 (najava ENN).
- September 2006: National Geographic Junior 31 (najava ENN).
- September 2006: Gea (najava ENN).
- 15.09.2006: Kanal A, oddaja E+, (reportaža o ENN).
- 16.09.2006: RTV Slovenija, oddaja Sožitja. O netopirjih.

Posamezne organizacije, ki so sodelovale pri soorganizaciji Evropske noči netopirjev, so aktivnosti oglaševale tudi na svojih spletnih straneh.

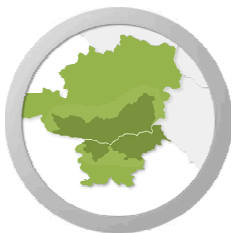
Dejavnosti društva je delno sofinanciralo
Ministrstvo za okolje in prostor RS.

INTERREG III A Slovenija-Avstrija

AKTIVNOSTI PROJEKTA VARSTVO DVOŽIVK IN NETOPIRJEV V REGIJI ALPE-JADRAN MED NOVEMBROM 2005 IN DECEMBROM 2006

Primož Presetnik

Aktivnosti so podrobneje predstavljene na spletni strani www.ckff.si/projekti/interreg. Kratek pregled aktivnosti med lanskim novembrom in letošnjim decembrom pa obravnava sledeči prispevek s tremi poglavji - o varstvenih aktivnostih, o ozaveščanju in o osnovnih raziskavah.

Varstvene aktivnosti

Tokrat naj podrobneje opišem svetovanje ob obnovi gradu Grad na Goričkem. V letu 2005 smo svetovali predvsem pri pripravi gradbene dokumentacije, medtem ko smo letos precej časa preživeli na gradbišču. To je bilo nujno potrebno, ker dokončnega načrta obnove ni bilo oz. se je spreminjal iz tedna v teden, v odvisnosti od trenutnega poznavanja želja financerjev oz. možnih uporabnikov ali arheoloških najdb. Obnavljal se je severni stolp, katerega udrtta tla so netopirji do sedaj uporabljali kot preletevalno odprtino. Najbolj pomembno za ohranjanje netopirjev je zato bila zagotovitev nove dovolj velike preletevalne odprtine. Naravovarstvene smernice ZRSVN OE Maribor in tudi naravovarstveno dovoljenje (ARSO) kot priloga gradbenega dovoljenja so pohvalno zahtevale odprtino veliko 2x1 m oz. najmanj dolžine med dvema opornima stebroma stolpa (c. 1,5 x 1 m). Žal so ob gradnji ob mnogih spremembah načrta obnove in na pobudo Zavoda za ohranjanje kulturne dediščine OE MB pustili odprtino, podobno oknom v sosednjem traktu, veliko le 0,8 x 1,3 m. Ob nadzornem obisku smo seveda nepravilnost opazili in potem je prišlo do močne situacije kako stvar popraviti, saj je bili obok odprtine že sezidan. Vendar red mora biti, zato je bila odprtina kasneje razširjena na c. 1,3 x 1,3 m in tako sedaj po površini ustreza naravovarstvenih zahtevam.

V ta sklop dejavnosti uvrščamo tudi akcijo "Očistimo podstrešja", čeprav ima seveda hkrati vse značilnosti ozaveščanja ljudstva. Novembra 2006 smo očistili podstrešji cerkve Sv. Janez Krstnik v Zasipu in zvonik cerkvice Sv. Ahael v Nemškem Rovtu na Gorenjskem. V prvi smo "zbrali" okoli 300 kilogramov gvana, ki jih je varčna domačinka z veseljem odpeljala za gnojilo svojega vrta. Mali podkovernjaki v Nemškem Rovtu pa so nam z delom "prizanesli" s polpolno vrečo.

Na podstrehi cerkve Sv. Ahaela se je nabralo veliko gvana. (foto: Primož Presetnik)

Na splošno smo nadaljevali tudi s skrbjo za onemogle netopirje, predvsem z nasveti kako naj ljudje skrbijo za najdene netopirje. Pomembno smo k varstvu netopirjev prispevali tudi z delom v okviru različnih delovnih skupin in med samimi zasedanji Svetovalnega odbora oz. zasedanjem pogodbenc sporazuma EUROBATS (več o tem v prispevku na strani 28).

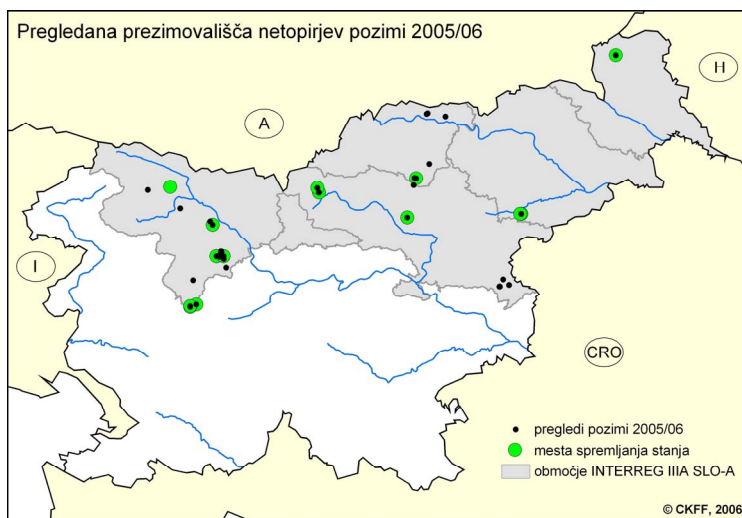
Ozaveščanje in izobraževanje

Izvedli smo 15 predavanj, od tega 2 v okviru Evropske noči netopirjev (glej prispevek na str. 17) in pri tem imeli 470 poslušalcev. Novembra 2005 smo sodelovali na mednarodni delavnici Bat Conservation Trust - *Sharing Knowledge to Develop Good Practice for Monitoring European Bat Populations*, ki jo je organiziralo Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev.

Podrobneje ali z vabilom na dogodke smo se 5 krat pojavili na različnih radijskih ali televizijskih postajah in v 13 prispevkih v tiskanih medijih. Med drugim smo ob Evropski noči netopirjev posneli tudi prispevek za oddajo Sožitja TVS 1. Med terenskim delom smo se pogovarjali o lokalnih problemih z približno 50 novimi osebami. Izvedli smo 5 *Sprehodov z netopirji* v Udin borštu, Mariboru, Radovljici, Volčjem potoku in na Gradu na Goričkem. Letos pa smo ponovno izvedli delovni sestanek slovenskih partnerjev v Triglavskem narodnem parku. Pomladi 2006 smo tudi vzpostavili spletno stran Slovenskega centra za obročkanje netopirjev. Izdana je bila tudi zloženska *Netopir potrebuješ pomoč*, ki predstavlja predvsem problematiko onemoglih oz. ranjenih netopirjev (pdf dosegljiv na spletni strani).

Osnovne raziskave

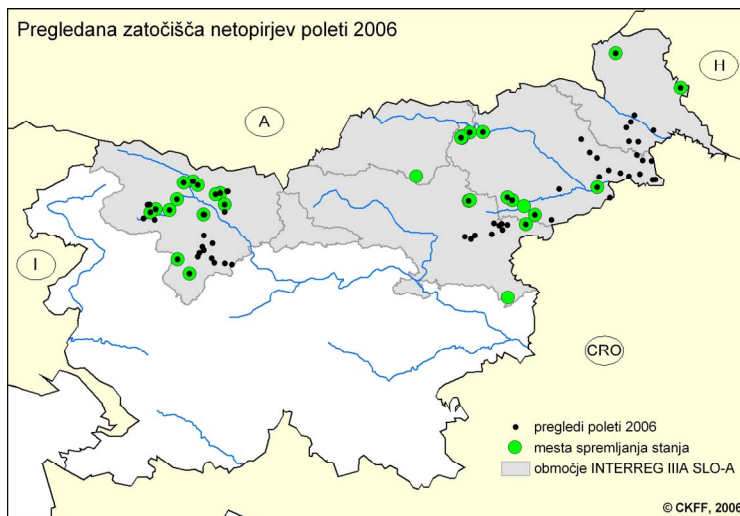
Tudi letos smo poizkusili pregledati vsa prezimovališča, ki smo jih uvrstili v projektno delo (sl. 1), vendar pa nam je na Gorenjskem zagodel led, ki je ukleščil rešetko na vходу jame in tudi po 3 urnem trudu te nismo mogli osvoboditi. V Halozah pa je nenadna odjuga v jamo napeljala takšne količine vode, da je bilo prodiranje globlje prenevarno. Letos smo se osredotočili še na podrobnejši pregled jam nekdanjega Loškega gospostva, osamelega krasa na Kozjaku in jam Kozjega. Na prezimovališčih smo našli 12 vrst netopirjev, med katerimi je bil tudi med prezimovanjem redko najden resasti netopir.

Slika 1. Pregledana prezimovališča netopirjev pozimi 2006.

Pregledali smo večino kotič, ki jih spremljamo v okviru projekta (sl. 2). Pozna pomlad je netopirke očitno prisilila, da so skotile najmanj 10 dni kasneje kot običajno. Na primer: mladiče navadnih netopirjev smo sredi junija 2005 na podstrehi cerkve Sv. Martin v Kobilju po velikosti komaj razlikovali od mam, letos pa so bile nekatere netopirke v tem času še breje. Pregledali smo nekaj novih možnih zatočišč, pri čemer smo imeli precej večji uspeh v okolici Škofje Loke kot pa v Prlekiji in srednji Štajerski. Vzrokov je verjetno več, glavna pa sta verjetno bližina oz. oddaljenost primernih jam za prezimovanje nekaterih vrst netopirjev in dejstvo da je na ozemlju bivšega Loškega gospostva večina preletalnih odprt in stavbe še ne zamrežena. V Prlekiji in srednji Štajerski, kjer sta raziskovali študentki Melita Vamberger in Anamarija Žagar je bila večina odprt in namreč zamrežena. Dodatno smo

preverili 12 že poznanih zatočišč in 36 novih. Pri tem smo našli 6 novih porodniških kolonij malih podkovnjakov, tri navadnih netopirjev, dve vejicatih netopirjev, dve usnjebradih uhatih netopirjev in eno poznih netopirjev. Opravili smo tudi nekaj mreženj v okviru spremljanja selitev netopirjev in tako skupaj poleti zabeležili 13 vrst netopirjev.

Slika 2. Pregledana zatočišča netopirjev poleti 2006.

O projektu

EVROPSKA NOČ NETOPIRJEV: 3.9. - 16.9.2006

Alenka Petrinjak

In bil je dan, bila je noč in bil je teden.

Res, letošnja osma Evropska noč netopirjev je v Sloveniji potekala tako podnevi, ko smo z najmlajšimi izdelovali netopirje in odpirali razstave, kot tudi ponoči, ko smo z detektorji lovili zvoke netopirjev. Z nami in netopirji ste se lahko družili sedem dni v devetih krajih: Cerknem, Cerknici, Trziču, Tolminu, Ljubljani, Škocjanu, Volčjem potoku, Brezovski gori pri Nemški vasi (Krško) in Pliskovici. Organizirali smo predstavitve skrivnostnih prhutarjev z diapozitivi, večerne sprehode z opazovanjem netopirjev, dve fotografski razstavi in razstavo stripov natečaja »Na belino papirja ujemi netopirja« ter otroško delavnico.

Tudi letos je bil glavni namen organizacije in izvedbe dogodka Evropska noč netopirjev v Sloveniji popularizacija netopirjev, njihovih navad in prostorov kjer živijo. Zavedamo se namreč, da so netopirji, predvsem zaradi človekove nevednosti, zelo ogroženi tako pri nas kot v svetu. Zato skušamo vsako leto preko rednih društvenih aktivnosti, še posebej pa v času Evropske noči

netopirjev, z različnimi aktivnostmi predstaviti ljudem to skrivnostno skupino sesalcev in jim na ta način omogočiti nadaljni obstoj.

Seveda pa nam tako obsežnega dogodka ne bi uspelo izpeljati s pomočjo drugih organizacij, ki so nam bile bodisi v finačno ali/in izvedbeno pomoč. Na tem mestu se tako zahvaljujemo Ministrstvu za okolje in prostor, Centru za kartografijo favne in flore, Arboretumu Volčji potok, Parku Škocjanske jame, Notranjskemu regijskemu parku, Cerkljanskemu muzeju, Zavodu Vrbov log, NAC Naravoslovnemu centru Tolmin, Osnovni šoli Tržič, Živalskemu vrtu Ljubljana in Razvojnemu društvu Pliska.

Po odprtju razstave v Cerkljanskem muzeju smo se udeleženci podali še po ulicah Cerknega. Najprej smo netopirje le slišali in morda bežno videli, proti koncu pa so nam trije netopirji postregli s predstavo "Letanje okrog luči". (foto: Alenka Petrinjak)

SDPVN na Študentski areni 2006

BI KDO RAD ZA TRENUTEK POSTAL NETOPIR?

Katerina Jazbec

Društvo SDPVN se je letos prvič predstavilo tudi na Študentski areni. Tri sejemske dni, od 17. do 19. oktobra, smo zelo dobro izkoristili ter na zabaven način predstavili naše društvo in netopirje nasploh.

Zelo smo hvaležni pobudniku in financerju stojnice Ministrstvu za okolje in prostor, ki nas je k udeležbi na areni povabilo v okviru sodelovanja na področju ohranjanja narave in varovanja okolja. Naše društvo se je tako prvič predstavilo na največji izobraževalno-sejemski prireditvi za mlade v Sloveniji, ki je po ocenah organizatorjev letos pritegnila nekaj več kot 25.000 obiskovalcev. Na stojnici, ki smo si jo delili še z drugimi nevladnimi organizacijami, Umanotero, E-Forumom in Inštitutom Lutra, smo skušali na čim bolj zanimiv način predstaviti kdo smo, kaj počnemo in kje nas ljudje lahko najdejo.

Na panoje stojnice smo nalepili fotografije netopirjev, ki so jih posneli člani našega društva, in različne plakate, ki smo jih naredili v času delovanja društva sami ali v sodelovanju z drugimi organizacijami (Center za kartografijo favne in flore,...). Predvajali smo posnete ultrazvočne klice netopirjev in najbolj radovednim razložili kaj več o eholokaciji in netopirjih na splošno. Tisti, ki so se na stojnici zadržali dalj časa, pa so si lahko ogledali tudi PowerPoint prezentacijo "Netopirji so z nami".

Z željo, da bi se lahko predstavili čim večjemu številu obiskovalcev, smo natisnili promocijska ravnilca oz. knjižne kazalke s simpatično poslikavo in naslovom društvenega spletišča ter e-pošto. V treh dneh sejma smo razdelili več kot tisoč ravnilc oz. kazalk in s tem obiskovalce seznanili s tem, kje lahko dobijo več informacij o netopirjih in na koga se lahko obrnejo, če se srečajo z netopirjem v stiski.

Nedvomno si je vsak, ki se je sprehodil mimo naše stojnice, netopirsko društvo zapomnil. Zagotovo smo bili »zmagovalci« v tem, koliko ljudi smo iz srca nasmejali. Vsi, ki smo jih povabili, da "za trenutek postanejo netopir", so takoj planili v smeh. Ponudili smo jim fotografiranje z velikim panojem, na katerega smo natisnili fotografijo simpatičnega uhatega netopirja in izrezali njegov "obrazni" del. Netopirski prednji del glave je navdušene osebe

nadomestila s svojim obrazom. V času sejma smo fotografirali 152 »človeških uhatih netopirjev«, ki so se verjetno še bolj nasmejali, ko so svoje fotografije dobili po elektronski pošti.

Najbolj radovedne obiskovalce smo nagradili z "netopirji za sladokusce" - slastnimi piškoti v obliki netopirjev in gvana. Piškote je spekla članica društva Ana Skoberne, ki so jo vsi zelo pohvalili, saj so bile njene sladkosti zares izvrstne.

Pri predstavljanju društva na stojnici smo sodelovali Jana Mlakar, Ana Skoberne, Irena Kranjec, Saša Sodja, Alenka Petrinjak, Matej Hočevnar, Maja Zagmajster in Katarina Jazbec.

Članice društva so obiskovalce seznanjale z netopirji in pomagale pri »preobrazbi«.
(foto: Katerina Jazbec)

Skupna društvena akcija z ultrazvočnimi detektorji

UČENJE POČASNE VOŽNJE ALI KAKO JE POTEKALA SKUPNA AKCIJA SPREMLJANJA NETOPIRJEV NA LJUBLJANSKEM BARJU

Maja Zagmajster

Letošnji avgust nam kar ni in ni hotel postreči s pravim vročim poletnim vremenom – to pa je zelo oteževalo tudi nočno opazovanje netopirjev. Tako še v dopoldanskem času v četrtek, 10. avgusta, nisem vedela, ali bomo lahko izpeljali napovedano društveno akcijo, ali pa nam bo načrte zopet pokvarila kaka večerna ploha. Kljub temu se nas je ob 19. uri kar šest zbralo za mizo v kavarni ob lžanski cesti in dvoma o izvedbi ni več bilo.

In za kaj je šlo? Na zadnjem občnem zboru se je porodila ideja, da se društvo loti kake skupne akcije spremljanja netopirjev z ultrazvočnimi detektorji. Da ne bi ostalo le pri besedah, sem se odločila, da prevzamem organizacijo take aktivnosti. Tako smo na Ljubljanskem barju, ki je dovolj raznoliko in zanimivo, preizkusili dva načina spremljanja netopirjev na trasah, ki smo jih prevozili z avtomobili. Pri tem smo uporabljali precej preprosto metodo, saj smo netopirje poslušali z detektorji v heterodinem načinu. To pomeni, da smo prelet netopirja iz naprave slišali le, če smo imeli frekvenco na detektorju nastavljeno na primerno višino, ki je sovpadala z netopirjevo. Ker se netopirji oglašajo na različnih višinah, smo na detektorju spreminjali frekvence med 20 in 110 kHz. Čas, ko smo netopirja slišali, je bil zelo kratek, s to metodo pa oglašanja ne moremo kasneje uporabiti za računalniško analizo – zato smo se razlikovanju do vrst odpovedali. Kljub temu pa lahko ugotovimo, če so določeni odseki bolj zanimivi za netopirje kot drugi, saj tam pričakujemo več preletov netopirjev.

Potek dela

Bilo nas je dovolj, da smo oblikovali tri ekipe: Irena Kranjec in Maja Zagmajster (ekipa 1), Katerina Jazbec in Jana Mlakar (ekipa 2) ter Alenka Petrinjak in Luka Žabkar (ekipa 3). Vsaka je imela okvirno določeno pot transeкта, dokončne odločitve pa so bile sprejete na samem terenu, ko se je tudi videlo prevoznost cest. Tako je prva ekipa prevozila pot na delu med Gmajnicami, Mestnim logom na jugu Ljubljane in Črnim Logom, druga je obvozila del med Vnanjimi Goricami in Žabnico, tretja pa je peljala po poljih med Črno vasjo in Podkrajem. Prvi dve ekipi sta uspeli še pred poslušanjem netopirjev prepeljati pot, da sta se seznanili s habitatom in potjo, nato pa je sledilo opazovanje. V prvem krogu opazovanja je en član ekipe skrbel za

vožnjo, drugi pa je skozi odprto okno poslušal z ultrazvočnim detektorjem. Če je mimo preletel netopir, si je zapisal čas in lokacijo, kjer je netopirja slišal. V drugem krogu smo izpeljali točkovno opazovanje – avto se je ustavil na vsakih 200 m, kjer smo 15 sekund čakali in poslušali, če je mimo preletel netopir ob premikanju frekvenc na detektorju kot prej. Netopirje smo poslušali tudi med vožnjo od ene točke do druge, s čimer smo pravzaprav ponovili poslušanje s počasno vožnjo.

Prvi dve ekipi sta traso prepeljali dvakrat; prvič po metodi počasne vožnje, drugič po metodi točkovnega opazovanja. Tretja ekipa je celotno traso razdelila na več delov. Dva dela trase, kjer se je pot nenadoma končala, je prevozila dvakrat (tja in nazaj) z opazovanjem med počasno vožnjo. Tako je prevozila tudi tretji del trase, ki je bil sestavljen iz krožnega in ravnega transeka. Krožni transekt je prevozila še po metodi ustavljanja na točki. Ekipa so z opazovanjem začele med 20.30 in 21. uro.

Prve ugotovitve

Skupno smo netopirje poslušali na 55,8 kilometrih. Druga ekipa je največkrat slišala prelete netopirjev, medtem ko jih je tretja vsega skupaj slišala le na dveh točkah (Tabela 1). Skupno smo prelete netopirjev slišali na 51 točkah.

	Ekipa 1		Ekipa 2		Ekipa 3	
	km	št	km	št	km	št
1.krog - vožnja	6,8	6	9,2	12	16,8	1
2.krog - postanki na točkah	6,8	0	9,2	15	7	1
2. krog - vožnja med točkami		7		9		0
Skupno	13,6	13	18,4	36	23,8	2

Tabela 1. Dolžine prepeljanih poti opazovanja (km) in število točk (št), kjer so bili slišani preleti netopirjev na Ljubljanskem barju 10. 8. 2006.

Iz tabele je razvidno, da so ekipe slišale zelo različno število preletov netopirjev, na kar pa je treba gledati v luči dolžine prevoženih kilometrov in števila točk, kjer smo netopirje poslušali z ustavljanjem. A če si tukaj dovolim grobo poenostavljeno primerjavo izračuna števila točk netopirjev na celotno prevoženo pot, je očitno, da je tretja ekipa imela najbolj nevhvaležno delo. Na najdaljši poti je le dvakrat slišala netopirje, oz. manj kot dva netopirja na 10 kilometrov poti. Prva ekipa je slišala v povprečju skorajda en prelet na kilometer, medtem ko je imela druga ekipa največ sreče – v povprečju je skupno slišala kar dva netopirja na kilometer poti. Seveda so to le grobe primerjave, ki kažejo na razlike v prisotnost oz. aktivnosti netopirjev med različnimi opazovanimi območji. Podatke bomo pogledali tudi podrobneje. Predvsem zanimivo bo videti, kakšne so razlike med različnimi tipi krajine kot je gozd, travnik, njive in naselje.

Pri delu smo naleteli tudi na nekaj težav. Tako smo se vsi strinjali, da bi morali predhodni ogled terena narediti veliko bolj zgodaj, tako da bi se lahko vsak bolje seznanil z lastnostmi poti. Opazili smo, da pri vožnji po makadamu lahko poslušanje moti škrebjanje peska pod kolesi gum, v predelih z večjo aktivnostjo pa je lahko zelo moteče tudi oglašanje nočnih žuželk. Pri primerjavi obeh metod, s stalno vožnjo ali ustavljanjem na točkah, smo pridobili različne izkušnje, saj je ena ekipa na točkah slišala največ netopirjev, medtem ko druga nobenega. Zdi pa se, da bi bil morda najuspešnejši kombiniran tip obeh metod, kar smo dejansko v drugi vožnji že izpeljali.

Načrtovanje terena. (foto: Katerina Jazbec)

Zaključim lahko, da je preliminaren popis bil uspešen, saj je pritegnil kar tri ekipe, ki so hkrati spremljale aktivnost netopirjev po predstavljeni metodi. Z nadaljevanjem tovrstnih skupinskih raziskav bomo razkrili še obliko skrivnosti, ki jih pred nami še vedno skrivajo ti skrivnostni nočni sesalci.

Utrinki z raziskovalnih taborov – RTŠB Cerknica 2006

OD CERKVE DO CERKVE, OD JAME DO JAME, NA PREŽI ZA NETOPIRJI

Jana Mlakar

Tudi letos, tokrat že sedemnajsto leto, je Društvo študentov biologije organiziralo Raziskovalni tabor študentov biologije, in sicer v Cerknici. Na taboru je bila pod mentorstvom Primoža Presetnika prisotna tudi skupina za netopirje. V skupini smo se zbrala štiri dekleta z zanimanjem za netopirje (Jana Mlakar, Inga Richert, Tanja Sunčič in Barbara Škrjanec).

Tako kot se za zagrete netopirce spodobi, ko ne sme iti noben večer v nič, smo se že na dan pričetka tabora odpravili na večerni sprehod po Cerknici. Po nekaj korakih smo zaslišali prve cmokajoče ehlokacijske klice netopirjev in med sprehodom še številne druge. Tako smo že prvi večer lahko občutili pestrost vrst na tem področju. Naslednje dopoldne smo se učili pravilnega ravnanja z opremo, saj smo kot je že v navadi, šivali mreže. Sledili so dopoldnevi in popoldnevi popisa netopirjev v cerkvenih zvonikih in podstrešjih, številnih prevoženih kilometrov, iskanja mežnarjev, plezanja in popisovanja predvsem malih podkvnjakov. Tekom tabora smo tako pregledali približno 50 cerkva in stavb v širši okolici Cerknice. Kot prvi dan smo tudi naslednje večere bili na terenu. Pogosto smo mrežili pred manjšimi in večjimi jamami, ob mlakah, potokih ter na robu gozda. Ulov je bil ponekod zelo bogat, saj smo v najuspešnejšem večeru ujeli 16 netopirjev. Na mreženjih smo se učili postavljanja mrež, pravilnega prijemanja netopirjev, reševanja iz mrež, določanja vrst, premagovanja strahu, ko si sam v gozdu, iskanja jam, orientacije, občasno tudi prepoznavanja drugih živali. Poleg večernih mreženj smo včasih šli tudi na večerne sprehode oz. vožnje z ultrazvočnimi detektorji v rokah. Spoznali pa smo tudi metodo transektov z avtomobilom.

Blažen med ženami. (foto: N.N.)

Tekom tabora smo tako bodisi videli bodisi slišali 17 različnih vrst netopirjev, kar je največ od vseh taborov doslej. Videli oz slišali smo: malega podkvnjaka (*Rhinolophus hipposideros*), velikega podkvnjaka (*R. ferrumequinum*), navadnega netopirja (*Myotis myotis*), velikouhega netopirja (*M. bechsteinii*), resastega netopirja (*M. nattereri*), vejicatega netopirja (*M. emarginatus*), brkatega netopirja (*M. mystacinus*), obvodnega netopirja (*M. daubentonii*), malega netopirja (*Pipistrellus pipistrellus*), drobnega netopirja (*P. pygmaeus*), belorobega netopirja (*P. kuhlii*), savijevega netopirja (*Hypsugo savii*), poznega netopirja (*Eptesicus serotinus*), navadnega mračnika (*Nyctalus noctula*), širokouhega netopirja (*Barbastella barbastellus*), usnjebradega netopirja (*Plecotus macrotularis*) in dolgokrilega netopirja (*Miniopterus schreibersii*).

Pripravljanje čolna in opreme za pregled Zelških jam.
(foto: Primož Presetnik)

Skupaj smo preživeli deset zanimivih "netopirskih" dni. Še teden dni po taboru se mi je sanjalo o porodniških kolonijah netopirjev v zvonikih in manjših skupinah netopirjev na obokih jam.

Utrinki z raziskovalnih taborov – Šareno platno 2006

VTISI IZ »ŠKOLE ISTRAŽIVANJA SLEPIH MIŠEVA, ŠARENO PLATNO 2006«

Primož Presetnik

Konec maja sem bil v *Školi istraživanja slepih miševa* izvedeni v dolini reke Gradac v okolici Valjeva. Kljub temu da sem se do takrat udeležil kar nekaj taborov in sem celo sodeloval pri njihovi organizaciji, je bila ta delavnica nekaj posebnega. Organizacija je bila tu precej bolj zapletena in prav neverjetno je, kako se je vse skupaj gladko odvilo. Na tabor me je povabil Branko Karapandža, češ, pridi, če imaš čas. Pa sem si ga po letu in pol končno res tudi vzel. V Beograd sem kot ponavadi odpotoval z vlakom in zaradi čudnih sopotnikov po običaju pot do Vinkovcev prebedel, potem pa sladko zaspal, tako da sem se skoraj odpeljal naprej proti Nišu. S srbsko posadko smo bili zmenjeni na železniški postaji v Beogradu. Tam sem jih sicer videl, vendar so bili vagoni prepolni, da bi lahko vzpostavil stik, zato sem raje spet zaspal in sopotnike prosil, naj me zbudijo v Valjevu. Res so me in potem sem spet na vrat na nos moral iz vagona. Ko so mi čez okno podali še zadnjo prtljago in je vlak že odpeljal, sem se ozrl naokoli in ugotovil, da sem na peronu sam. Eeee? »Halo, kje ste?« »Halo, gde si ti?«. Hitro smo ugotovili, da bi se moral peljati do naslednje postaje, ampak da ni panike, ker me bodo pobrali Valjevci, ki tudi pridejo na tabor. Dobil sem tudi pameten nasvet, naj se usedem in kaj popijem. Pa sem se najprej pogovoril z kamijondijem Niđom iz Bosne, kasneje s tremi gozdarji in ko sem na koncu sedel za isto mizo s policaji, se je končno oglasil tudi kolega Đorđe, ki mu je bilo kar malo neprijetno motiti pogovor. Pa hop na vlak pa na naslednji postaji dol pa v hrib pa s hriba in preko brvi pa smo bili že tam. Kje? V dolini reke Gradac, kjer je stala lična hiška - center tega tabora. Koča je bila udobna, s posteljami, tekočo vodo v obliki reke, elektrike pa kolikor so je premogle naše baterije v svetilkah in akumulator radia, ki se je polnil z obračanjem ročice. Tega sicer nismo preveč poslušali, ker je lovil samo turbo folk muziko, s komadi dneva kot »Šta češ ti selo, kad ja umrem«. Verjetno je taka izvedba tabora v Sloveniji skoraj nepredstavljiva, še posebno brez elektrike in tople vode, v primeru večjih skupin pa se ponavadi najame še kuharja. V Gradcu je to vlogo z odliko opravljal kar sam vodja tabora.

Že prvo noč smo postavili mreže čez bližnjo reko in tako udeležence skoraj dobesedno vrgli v vodo - naj se naučijo pač. Naslednje dni smo mrežili kar nekajkrat, pred jamo Tmuša, nad pritokom Zabava pa spet nad reko Gradac pri Šarenem platnu in pred Deguričko pečino. Je pa tako delo precej

drugačno od običajnega poletnega dela pri nas. Mi kar naprej z avtom skačemo od cerkve do cerkve, pa zvečer na mreženje, potem pa še z detektorjem na hitro naokoli. Ne morem reči da smo v Srbiji delali manj, vendar se je vse odvijalo v nekako bolj umirjenem stilu. Saj nismo imeli druge. H koči je lahko samo z lado nivo prišel le izkušeni voznik, zato smo precej uporabljali vlak, ogromno pa smo prehodili peš. Spotoma smo se marsikaj naučili, npr. da sploh ni hudega, če v predoru mimo tebe pelje vlak, razen če ima kakšnen vagon odprta vrata.

Netopirski tereni na »balkanski školi« so za razliko od slovenskih taborov bolj umirjeni, a vseeno enako učinkoviti. (foto: Stefan Andus)

Kljub za slovenske razmere majhnim opravljenim razdaljam smo z delom zajeli cel spekter habitatov in se spoznali ter utrdili večino modernih terenskih metod raziskovanja netopirjev. Zaupam vam lahko, da sem na začetku mojega ukvarjanja z netopirji potreboval kar 3 leta, da sem iz neposredne bližine lahko opazoval vse vrste, ki smo jih na tem taboru vmrežili v samo nekaj dneh.

Zaključujem, da je bil tabor izredna priložnost za spoznanje načinov raziskovanja netopirjev kot tudi skupinskega dela in le lep dokaz za pridobivanje novih spoznanj o naravi z minimalnimi sredstvi.

Z mednarodnih srečanj

ZASEDANJE POGODBENIC SPORAZUMA O VARSTVU EVROPSKIH POPULACIJA NETOPIRJEV (EUROBATS) – LJUBLJANA 2006

Primož Presetnik

Sporazum EUROBATS deluje pod okriljem Bonnske konvencije – *konvencije o varstvu selitvenih vrst prostoživečih živali*. Namenjen je promociji varstva netopirjev in si prizadeva za čim boljšo sistemsko ureditev varstva te živalske skupine. Sporazum je naša država ratificirala šele decembra leta 2003, zato je bilo letošnje zasedanje pogodbenic (Meeting of Parties) prvo, na katerem je Slovenija imela glasovalno pravico. Zasedanje poteka navadno vsake tri leta in je pomembno za nadaljnje delovanje sporazuma. Na zasedanju se namreč sprejemajo odločitve o proračunu za naslednje obdobje in resolucije, ki so jih pripravile delovne skupine Svetovalnega odbora Sporazuma (Advisory Committee), države morajo za preteklo obdobje natančno poročati o upoštevanju in izvajanju določb sporazuma in sprejetih resolucij.

Letos je zasedanje gostila Slovenija, zasedanje pa je trajalo od 3. do 6. septembra. Slovensko delegacijo je vodil dr. Peter Skoberne (Ministrstvo za okolje in prostor - MOP), člana pa sva bila Mateja Blažič (Agencije RS za okolje) in Primož Presetnik (CKFF). Maja Zagmajster se je sestanka udeležila kot predstavnica SDPVN. Z zoprnimi tehničnimi podrobnostmi pa so se spoprijemali Tina Mikuž in Teja Božovič, obe z MOP-a.

Slika 1: Kramljanje nevladnih organizacij.
(foto: Primož Presetnik)

Prvi dan je bila na sporedu ekskurzija v Škocjanske jame, kjer so udeleženci poleg ostalega lahko videli tudi velike gruče dolgokrilih netopirjev, pri tem pa je bila kakšna beseda izgovorjena tudi na temo težavnosti monitoringa netopirjev v podzemnih habitatih. Poslušali smo še predavanje o Škocjanskem parku, sam pa sem kratko predstavil netopirsko favno v Sloveniji.

V ponedeljek, 4. septembra, pa se je pričelo resno delo. Pri poročilih držav je dr. Peter Skoberne uvedel t.i. »Petrovo pravilo« (Peter rule) - za vsako delegacijo, ki bi poročala v manj kot 3 minutah je obljubil pivo. Pravilo so si delegati vzeli k srcu in večina si jih je res priborila svojo steklenico. Sledile so ločene seje svetovalnega odbora in administrativne skupine. Seje svetovalnega odbora so potekale hitro, saj smo večino resolucij in strokovnih osnov uskladili na letnih zasedanjih AC, ki sem se jih v preteklih letih udeležil v okviru INTERREG III A projekta *Varstvo dvoživk in netopirjev v regiji Alpe-Jadran*. »Administrativci« pa so precej bolj trpeli. To vem s spomladanskih sej v Luksemburgu, kjer sem kot edini delegat iz Slovenije moral sodelovati tudi na administrativnih sejah. Te so po mučnosti spominjale na zadnja zasedanja Jugoslovanske zvezne skupščine in tudi potekale so ponoči. Glavna tema je bila seveda precejšnje zmanjšanje proračuna, ki so ga hotele doseči nekatere države, včasih tudi na račun držav s slabšo ekonomijo in celo držav, ki še niso v Sporazumu. Za slednje se je izredno zavzela nizozemska predstavnica in si prislužila njihovo precejšnjo hvaležnost. Med sestanki se je našel še čas za pogovor sodelujočih nevladnih organizacij (sl. 1) o praktičnem začetku ustanavljanja krovne evropske organizacije ter o pripravi prvega skupnega projekta, ki naj bi temeljil na spremljanju netopirjev v podzemnih habitatih.

Slika 2: Andrea in Milan zadovoljna s hrano. (foto: Primož Presetnik)

En večer so z organizacijo večernega sprehoda ob Ljubljanci zapolnili člani SDPVN. Poslušali smo letajoče netopirje, kasneje pa tudi kaj skupaj pojedli (sl. 2)

Na koncu so delegati le uskladili proračun in sprejeli nekaj resolucij. Naj opozorim le na resolucije Netopirji in lissavirusi, Netopirji in vetrne elektrarne ter Varovanje netopirjev v nadzemnih zatočiščih, še posebej v stavbah kulturne dediščine. Vse dokumente lahko najdete na spletnih straneh (www.eurobats.org).

In memmoriám

JOŽE ŽUMER (1953-2006): NEUMORNI RAZISKOVALNI IN NARAVOVARSTVENI ZANESENJAK

Klemen Koselj

Za Jožeta Žumra smo slišali veliko prej, preden smo se imeli priložnost srečati tudi v živo z njim. Komaj smo uradnejše organizirali svoje delovanje v obliki Sekcije za proučevanje in varstvo netopirjev pri Društvu študentov biologije, ni trajalo dolgo, da se je Jože obrnil na nas. Tistega v netopirskem merilu davnega leta 1998, smo na raziskovalnem taboru študentov biologije v Šempasu v Vipavski dolini, prvič imeli tudi skupino za netopirje. Pri delu se nam je poleg čeških kolegov pridružil tudi Slavko Polak. V tistem času je sodeloval pri popisu ptic v Osapski steni, ki so jih v gnezdilnem obdobju takrat še ogrožali plezalci. Od Jožeta, ki je bil zagnan jamar in borec za naravni dediščini prijazno obiskovanje jam, je izvedel, da v

osapski Jami Grad potekajo turistični obiski ravno v času, ko so notri netopirji, in da nekateri jamarji nameravajo turistične aktivnosti v jami še razširiti. Jože je predlagal, da bi pogledali, kako je z netopirji v jami, zaradi katerih so že bile izražene želje po namestitvi ustreznih rešetk, ki bi preprečile nezaželenim obiskovalcem dostop v jamo (Kryštufek 1990). Naš ogleđ oddaljene jame, ki pravzaprav ni bila v območju delovanja tabora, se je obrestoval, čeprav smo zanj žrtvovali prost dan in se nam Jože zaradi obveznosti ni uspel pridružit. V njej smo namreč našli porodniško kolonijo velikih podkovnjakov (Koselj 2002), za katere se je kasneje izkazalo, da so v Sloveniji zelo redke (Presetnik et al. v tisku). O najdbi smo obvestili pristojni zavod in predlagali njeno zaprtje in ustrezen tip rešetk (Koselj 1998).

Jože Žumer v Račiški pečini leta 2004.
(foto: Andrej Mihevc)

Po tistem je naše telefonsko komuniciranje z Jožetom skokovito naraslo. Bil je neznanško radoveden človek, ki ga je zanimalo prav vse in netopirji niso bili nobena izjema. Še dobro se spominjam, kako sva ob navidez naivnih vprašanih, kot na primer, kako globoko v jamo se lahko zatečejo netopirji, na dolgo in široko razpredala o njihovi orientaciji, prepoznavi orientacijskih točk in zaznavanju vremenskih pogojev izven jame, kar so še danes pereča vprašanja, ki še kako tarejo raziskovalce netopirjev. Prvič smo se v živo srečali z njim pri pregledu favne netopirjev v Divaški jami decembra istega leta. Spominjam se, da sem, morda tudi pod vplivom snežne odeje v okolici jame in burje, ki nam je, ostra kot britev, rezala lica, ob Jožetovi pojavi v rdečem kombinezonu, iz katerega je štrlela siva glava s sršečo brado in od sonca in vetra razbrzdanim obrazom, najprej pomislil: »Aha, alpinist!« Izkazalo se je, da niti najmanj nisem udaril mimo. Jože je bil eden od pionirjev alpinizma pri nas in imel za sabo številne preplezane smeri in osvojenih vrhov v Alpah, Andih in tudi v Himalaji, ki jih je pogosto premagoval v navezi z legendarnim Tinetom Miheličem. V Divaško jamo je tistega dne pripeljal tudi manjšo skupino otrok iz OŠ Dušana Bordona v Kopru, kjer je dolga leta deloval kot predmetni učitelj zemljepisa. Moram reči, da sem jim prav zavidal. Ne le zaradi tega izleta, ampak tudi drugih aktivnostih, ki jih je Jože zanje organiziral. Od veslanja do potapljanja. Jamo je skupaj s temi učenci obiskal še enkrat kasneje. Tako kot so se od nas naučili na prvem obisku pri podkovernjakih, so tudi tokrat vestno prešteli male in velike podkovernjake in nam sporočili svoje rezultate. Jože jim je ves čas polagal na vest, da se netopirjev med prezimovanjem in tudi sicer ne sme vznemirjati. Vedno nas je vztrajno spraševal po načinih netopirjem prijaznega jamarstva. Bil je eden prvih jamarjev, s katerimi smo imeli opravka, ki je uporabljal električno in ne karbidno svetilko. Nekoč nam je celo predlagal izvedbo propagandne akcije za uporabo svetil z električnimi diodami v sodelovanju z zastopnikom znanega proizvajalca, s katerim se je že začel dogovarjati. Dobra ideja, ki pa še čaka na morebitno uresničenje. Po zaslugi poznanstva z Jožetom se je težišče jamskih popisov netopirjev v prvih letih našega delovanja nagnilo proti Primorski. Z izkušenim jamarskim mačkom smo nabirali tudi prve resnejše jamarske izkušnje, ker je bil eden redkih jamarjev, ki so nas bili pripravljeni peljati tudi v netopirske jame z navpičnimi stopnjami, saj mu spričo zagnanosti ni bilo odveč organizirati potrebno opremo in poskrbeti za varovanje. Marsikateri od nas se bo še spomnil, kako smo kljub varovanju z vrvmi v Martinski jami še negotovo lezli po žičnati lestvici, da je ta od tresenja glasno šklepetala. Dedca v odpravi pa sva zavidala Jožetu, ki se je poprej kot kozorog zavihtel na vrh stene, da je lestvico namestil. Takrat o njegovih alpinističnih izkušnjah seveda še nisva vedela ničesar. Za njegov trud smo se mu radi oddolžili. Kmalu po tem, ko smo se spoznali z njim, smo netopirski sektaši zbrali ves razpoložljivi pedagoški material od netopirskih origamijev do mask in mu jih poslali. Jože je zatem na svoji šoli organiziral Dan netopirjev, ki je se je tudi naslednja odvijal v času kulturnega praznika in je bil nekakšna mini različica Evropske

noči netopirjev. Tudi sicer je ob vsaki načrtovani prosvetni aktivnosti naše sekcije in kasneje društva, takoj zastrigel z ušesi in začel iskati možnosti, kako vanje vključiti tudi svoje učence. Tako je koprška OŠ Dušana Bordona kmalu postala ena lokalnih postojank Evropske noči netopirjev, ko se je ta začela širiti po Sloveniji. Bil je eden prvih nebiologov, ki se je včlanil v naše društvo in skušal po svojih močeh prispevati k njegovim aktivnostim. V naših publikacijah je pogosto sodeloval z izvrstnimi fotografijami netopirjev, ki jih je posnel s svojo digitalno kamero. Ta je bila v tistih časih popolna novost in sem jo prvič v svojem življenju videl prav v njegovih rokah. O netopirjih in raziskavah je tudi sam pisal (Koselj & Žumer 2001). Skrbno si je beležil svoja opažanja letečih sesalcev v jamah, zlasti v povezavi z mikroklimo. Največ jih je bilo iz jame Dimnice, kjer je deloval kot jamski vodnik in upravitelj. Prvi podatek je prispeval že pri našem prvem srečanju, ko nam je v roke potisnil posodico z najdenim truplom netopirja. Ko smo si ga ogledovali, smo iz previdnega razpredanja hitro prešli v visokofrekvenčno čebljanje in se takoj vzhičeno zmenili za obisk jame. Šlo je namreč za redkega dolgonosega netopirja.

Jože v Martinski jami zviha lestvico, ki so mu jo na IZRK vedno radi posojali, saj jo je vračal čistejšjo kot jo je dobil. Zadaž se smeje avtor. (foto N. N.)

Z razponom aktivnosti Jožeta Žumra se lahko kosa le malokdo. Poleg že omenjenih je bil tudi zagrizen kajakaš, kolesar, ribič, jadralac, potapljač in ljubiteljski raziskovalec morja. Skupaj z drugimi zanesenjaki iz društva Potapljači Luke Koper, v okviru katerega so ustanovili Znanstveno raziskovalno sekcijo, so se resno lotili proučevanja slovenskega morja. Prav

njihova odkritja nam kažejo, kako slabo ga poznamo. Jože je na primer odkril 15 km dolg podmorski kanjon, ki poteka od Izole proti Miljam. Na žalost mu je prezgodnja smrt preprečila, da bi ga do konca proučil, tako da nastanek kanjona ostaja uganka (Prijatelji in sodelavci... 2006). Za svoja odkritja podmorskih termalnih izvirov, ki jih zelo slikovito in sočno opisuje Cic (Mlinar 2003) in njihovo za njihovo znanstveno interpretacijo, je Jože posmrtno prejel Melikovo nagrado (Zveza geografskih društev Slovenije 2006).

10. marca 2006 se je povsem nenapovedano po kratki bolezni poslovil od nas. Čeprav mu netopirji in kapniki v kraških jamah, ki jih je aktivno varoval ne morejo izkazati svoje hvaležnosti, mu jo moramo mi in prihodnji rodovi. Omogočil nam je, da smo se potopili v njihov skrivnostni svet. Če bi bili vsi ljudje kot Jože, bi bila skrb, ali se bomo tja lahko potapljali tudi v prihodnosti, povsem odveč.

Viri:

- Koselj, K. 1998. Osapska jama, preliminarna ocena jame s stališča favne netopirjev in pobuda za njeno zaprtje. Neobjavljeno poročilo Medobčinskemu ZVNKD Piran. SDPVN: 2 str.
- Koselj, K. 2002. Poročilo skupine za proučevanje netopirjev. V: Govedič, M., (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije, Šempas '98. Zveza za tehnično kulturo Slovenije in Društvo študentov biologije, str. 45-47.
- Koselj, K., Žumer, J. 2001. Proučevanje netopirjev v kraški jami Dimnice. Občinsko glasilo na stičišču treh svetov, občina Hrpelje-Kozina, 4(2): 7.
- Kryštufek, B., 1990. Sesalci (Mammalia). V: Bole, J., A. Brancelj, J. Carnelutti, D. Devetak, B. Drovenik, A. Gogala, B. Horvat, I. Kos, C. Krušnik, B. Kryštufek, N. Mršič, T. Novak, F. Potočnik, I. Sivec, L. Slana, R. Slapnik, P. Tonkli, D. Tome & M. Žerdin / Krušnik, C. (ured.), Inventarizacija in topografija favne na območju kraškega roba in območju Veli Badanj-Krog (končno poročilo), str. 143-153, Inštitut za biologijo Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
- Mlinar C. 2003. Topli izviri na dnu morja. Mladina 17: <http://www.mladina.si/tehdnik/200317/clanek/vrelci/>
- Presetnik, P., Koselj, K., Zgamaister, M., Aupič Zupančič, N., Jazbec, K., Žibrat, U., Petrinjak, A., Hudoklin, A. (v tisku): Atlas netopirjev (Chiroptera) Slovenije/ Atlas of the bats (Chiroptera) of Slovenia. Atlas faunae et floriae Sloveniae 2, Center za kartografijo favne in flore.
- Prijatelji in sodelavci iz potapljaškega društva PLK Koper, Geografskega društva Primorje in Zveze geografskih društev Slovenije. 2006. Prof. Jože Žumer, 13.7.1953 Jesenice - 10.3.2006 Koper. <http://www.klub-plk-koper.si/joze.htm>
- Zveza geografskih društev Slovenije, 2006. Melikovi priznanji za leto 2006. <http://www.zrc-sazu.si/zqds/leto2006.htm>

Netopirji in vetrne elektrarne

VETRNA ELEKTRARNA TRTAR KRTOLIN (HRVAŠKA) UBILA SAVIJEVEGA NETOPIRJA

Tomaž Jančar, DOPPS Tržaška 2, Ljubljana

Dne 1.11.2006 sem si šel ogledat vetrno elektrarno Trtar Krtolin pri Šibeniku na Hrvaškem. To vetrno polje sestavlja 14 vetrnic. Zgrajeno je bilo letos in je šele drugo na Hrvaškem. Vetrnice so posejane po grebenu gorskega hrbta Trtar in Krtolin na nadmorski višini okrog 400 m n.m.

Pri vetrnici številka 10 sem našel truplo enega osebkov Savijevega netopirja (*Hypsugo savii*). Truplo je ležalo na obsežnem gruščnatem platoju. Od osi stolpa je bilo oddaljeno 14 do 15 metrov v smeri proti zahodu. Truplo je bilo povsem sveže in ni imelo očitnih znakov zunanjih poškodb.

Po meni dostopnih podatkih, je to prvi podatek o žrtvah vetrnih elektrarn med netopirji na Hrvaškem.

Maji Zagmajster se zahvaljujem za identifikacijo vrste.

Savijev netopir žrtev vetrne elektrarne Trtar Krtolin pri Šibeniku.
(foto: Tomaž Jančar)

Zgodbice s terena

"A SI TI TUD NOT PADU?"

Jana Mlakar

Kot druge netopirce, tudi mene žene neustavljiva želja po raziskovanju jam, podzemnih rovvov, napol podrtih hiš, trdnjav, gradov in oprezanju za netopirji, hkrati pa tudi zanimanje za arhitekturo starih zgradb.

Nekega dne je mene in mojega fanta ta želja vodila v staro vojaško trdnjavo v bližini Barbarige na Hrvaškem. Bila je ogromna vojaška zgradba, z jarkom okoli, kar precej zaraščena z mediteranskim rastlinjem in ponekod s porušeni zidovi iz velikih kamnitih blokov. V stavbi si čutil hlad ogromne kamnite stavbe, čeprav je zunaj pripekala vročina. Sprehajala sva se po širokih hodnikih neporušenega dela trdnjave in zrla v sosednje dvorane. V intenzivnem oprezanju za netopirji ali čem drugim zanimivim sem se kar naenkrat znašla »čof« v vodi. Pri svojem oziranjju naokoli sem pozabila gledati pod noge in se nenamerno znašla v nekem prostoru pod hodnikom napolnjenim z vodo, nad sabo pa sem videla svetlobo, ki je sevala iz odprtine skozi katero sem padla. Fant me je začel klicati in stegovati roko proti meni, vendar sva se komaj dosegla. Stekel je po pomoč k drugim redkim obiskovalcem trdnjave. Na pomoč je prihitela slovenska družina z dolgo palico v roki. S pomočjo te so me povlekli iz luknje. Na plano sem prišla vsa premočena, prestrašena in s krvavečo nogo. Vsem, ki so mi pomagali sem se lepo, še vsa zmedena, zahvalila, oni pa so mi podarili 2 metra dolgo palico, s katero so me rešili.

Dogodivščina se je na srečo končala le z rano na desni nogi. Nedvomno pa sem se naučila gledati, kod hodim. Palico še vedno hranim v svoji sobi. Varuje me pred podobnimi pustolovščinami in poleg brazgotine na nogi spominja na ta dan.

SPREMLJAJTE NAŠE DEJAVNOSTI NA NAŠI SPLETNI STRANI

www.sdpvn-drustvo.si/

KDO SMO?	<h2>DOBRODOŠLI</h2> <p>NA STRANEH SDPVN - SLOVENSKEGA DRUŠTVA ZA PROUČEVANJE IN VARSTVO NETOPIRJEV</p> 	
CLANSTVO		<p>SLOVENSKO DRUŠTVO ZA PROUČEVANJE IN VARSTVO NETOPIRJEV</p>
NETOPIRJI		<p>VEČNA POT 111 1000 LJUBLJANA</p>
VARSTVO		<p>NETOPIRJE@SDPVN-DRUSTVO.SI</p>
PROJEKTI		<p>AKTUALNO</p>
NASVETI		
ENN		
SODELUJ		
POVEZAVE		